

Prikaz

Security and defence reform in Central and Southeast Europe

Edited by Dieter Ose and Cees M. Coops

Publication of NATO Defence College, Rim, 2003, str. 224

Security and defence reform in Central and Southeast Europe, zbornik je za-paženih predavanja sa 12. Međunarodnog istraživačkog seminara Partnerstva za mir održanog u Zagrebu, u lipnju 2003. Ujedno predstavlja i 17. publikaciju u seriji seminarskih izvješća NATO Defence Collegea.

Spomenuti seminar okupio je više od osamdeset sudionika, uključujući predstavnike 16 zemalja članica Partnerstva za mir, 9 zemalja članica NATO-a i OSCE-a, mnoge visoke dužnosnike Ministarstva obrane RH, institucija suorganizatora (RACVIAC, Institut za međunarodne odnose, Atlantско vijeće Hrvatske) te Glavnog stožera NATO-a iz Bruxellesa.

Zbornik radova tematski je podijeljen u tri dijela: *Sigurnosni sektori – problemi i izazovi*, *Reforma obrane – put naprijed (kroz primjer Hrvatske, Norveške i Nizozemske)* i *Budućnost multilateralne sigurnosne suradnje u Jugoistočnoj Europi*.

Prije dvanaest godina regija Jugoistočne Europe, definirana kao europski teritorij koji se nalazi južno od Austrije i Mađarske, obuhvaćala je samo dvije zemlje članice NATO saveza, Grčku i Tursku. U 2004. godini stanje je bitno izmijenjeno; od deset zemalja regije, pet će biti članice NATO-a, tri nastavlja-ju put prema NATO-u kroz MAP program, a Srbija i Crna Gora te Bosna i Hercegovina nadaju se skorašnjem uključenju u program Partnerstva za mir. Pitanje koje se s obzirom na takav razvoj situacije neizbježno nameće je buduća uloga Pfp-a, tj. koliko je taj mehanizam još uvijek potreban? U uvodnom dijelu knjige mr. George Katsirdakis odgovara na to pitanje određujući Pfp kao iznimno važan proces u međunarodnim odnosima, koji će još mnogo godina ostati središnji program politike NATO-a prema zemljama partnerima. Za zemlje korisnice MAP-a (Hrvatska, Albanija, Makedonija), on će predstavljati platformu za pripremu za članstvo, čije mogućnosti trebaju maksimalno iskoristiti. Bosni i Hercegovini, te Srbiji i Crnoj Gori Pfp predstavlja jako željen proces koji će voditi stabilnosti i približavanju euroatlantskim integracijama. Zemlje koje će uskoro postati članice NATO saveza kroz taj mehanizam radit će na pružanju potpore ostalim zemljama regije na putu ostvarivanja zahtjeva za članstvo.

U prvom dijelu zbornika *Security Sectors – Problems and Challenges* objavljeni su tekstovi prof. dr. Radovana Vukadinovića i mr. Anthony Cragga u okviru tematske cjeline "The Security Landscape: Current Requirements and Actors for and in Security sectors". Prof. Vukadinović osvrnuo se na ju-

goistok Europe, odnosno na tzv. zemlje Zapadnog Balkana za koje je karakteristično stanje *nestabilne sigurnosti*. Za njega taj termin podrazumijeva: da problemi na ovom području nisu do kraja riješeni, da situacija ovisi o vanjskim i domaćim akterima koji je mogu destabilizirati, te da dio zemalja Juugoistočne Europe za sada ostaje izvan glavnih smjerova ekonomskog ili vojno-političkog povezivanja. Mr. Cragg razmatra preobrazbu i novi djelokrug NATO-a nakon Praškog summita, kroz buduće unutarne i vanjsko područje djelovanja, te vojni koncept. "Parliamentary Oversight and the Role of the Media" tematika je koja objedinjuje tekstove pukovnika Valeri Ratcheva i Ulricha Twrsnicka, dr. Mladena Stančića i mr. Craiga Ratcliffa. Pukovnik Ratchev približava nam bugarska iskustva u planiranju i implementaciji obrambenih reformi, naglašavajući da uspješna reforma zahtjeva politički osjetljivu vojsku, te vojno osjetljive političare. Razvijeni demokratski politički sistem koji ima potporu javnosti, razvijeno civilnog društvo i prevladavajuća politička kultura bazirana na konsenzusu, ističe Ratchev, predstavljaju ključ za uspješno dovršenje obrambenih reformi. O razvoju civilnog društva u Hrvatskoj piše dr. Stančić, ukazujući na činjenicu da nevladine udruge i civilno društvo u našoj zemlji nemaju dugu tradiciju. Uzrok tome je što većina građana smatra vladu i državu nadležnim u rješavanju njihovih problema, te nije čest slučaj participacije građana u rješavanju bilo individualnih, bilo problema zajednice. Unatoč tome, javljaju se i neki ohrabrujući pomaci, ponajprije glede slobode medija. Pukovnik Twrsnick svojim tekstom objašnjava strukturu javnog informiranja i rada s medijima u okviru NATO saveza. Najvažnija zadaća je upoznati javnost s misijom i planovima za budućnost koje su prihvatile sve zemlje članice. O medijskim izazovima na Balkanu piše mr. Ratcliff, direktor novinskog i informacijskog centra NATO-a u Skoplju, približavajući čitatelju njihova zaduženja i svakodnevne aktivnosti u informiranju javnosti.

Drugi dio zbornika *Defence Reform – The Way Ahead* uvodi nas u samu problematiku obrambenih i sigurnosnih reformi, kroz aktualan primjer Hrvatske, njezine obrambene reforme i nastojanja u stvaranju modernih, specijaliziranih snaga, interoperabilnih s oružanim snagama zemalja članica NATO-a.

Posao obrambenog planiranja je iznimno zahtjevan i kompleksan, te je potrebno raditi na jačanju profesionalizma i ne ostavljati cijeli proces u rukama vojske, prihvaćajući svako ponuđeno rješenje. Profesionalizam u planiranju obrane zahtjeva istraživački um, hrabrost da se predlože alternativna rješenja, ustrajnost ministarstava u prihvaćanju svog dijela odgovornosti, te predanost vlade da osigura poreznim obveznicima da, kao konačan rezultat, dobiju pravu vrijednost za dani novac.

Reforma oružanih snaga približena je čitatelju i kroz kompleksan primjer vojne i sigurnosne situacije u BiH. Komisija za obrambenu reformu zadužena je stvoriti jedinstvenu vojnu strukturu, bez koje BiH ne može koherentno surađivati sa susjednim zemljama na sigurnosnom i obrambenom planu, i bez koje se ne može nadati članstvu u Partnerstvo za mir.

Ovaj dio zbornika obuhvaća i tekstove koji se bave problematikom demokratske kontrole nad oružanim snagama, izazovom s kojim su suočene postkomunističke države u novim posthladnoratovskim uvjetima. Jedan od autora nudi rješenje u obliku sljedeće definicije: "Demokratska građanska kontrola vojske je politička kontrola od demokratski izabranih zastupnika i građanska kontrola od strane javnosti, medija, znanstvenika i ostalih zainteresiranih nevladinih organizacija."

Sadašnje snage zemalja članica NATO-a bolje su osmišljene za nekađašnje prijetnje nego suvremene rizike. Ključni izazov za sve zemlje članice je transformacija postojećih u interoperabilne, visoko spremne i razvijene snage koje se mogu koristiti u *out of area* operacijama. Kako se sa suvremenim vojnim izazovima nose Norveška i Nizozemska, čitatelj može saznati u okviru tematske cjeline "Defence Restructuring".

Prikazi rasprava sa seminarskih radionica donose odgovore na slijedeća pitanja: što su prave obrambene sposobnosti i zašto su potrebne NATO-u, koja je potencijalna korist praških sposobnosti u minimaliziranju vanjskih i unutarnjih rizika, te kakva je uloga medija i javnog mnijenja u zemljama sudionika seminara?

Treći dio zbornika pod naslovom *The Future for Multilateral Security Cooperation in Southeast Europe* donosi predavanja pukovnika Zvonimira Mahečića i dr. Damira Grubiše, te zaključna seminarska zapažanja dr. Marie-Janine Calic. Pukovnik Mahečić kroz svoj tekst daje viziju za bolju sigurnosnu i obrambenu suradnju u Jugoistočnoj Europi. Obrambena reforma mora uzeti u obzir regionalni kontekst sigurnosnih uvjeta. Veliki broj sigurnosnih pitanja je regionalan, ne nacionalan, te bi trebao biti rješavan kooperacijom. Međutim, dok je potreba regionalne suradnje široko prepoznata, zemlje Jugoistočne Europe još su uvijek nesklone prakticirati takvu suradnju, posebice kada se radi o sigurnosnim i obrambenim pitanjima. Većina suradnje se odvija unutar postojećih multilateralnih mehanizama.

Dr. Grubiša prikazuje suradnju Hrvatske sa susjedima u povijesnom kontekstu proteklog desetljeća, te upoznaje čitatelja s *Nacionalnom sigurnosnom strategijom Republike Hrvatske*.

Zbornik *Security and defence reform in Central and Southeast Europe* vodi čitatelja na put kroz prostor Jugoistočne Europe, prostor "nestabilne sigurnosti", prolazeći kroz najznačajnije problematike sigurnosnog okruženja, obrambenih reformi, regionalne suradnje, problematike koje dio ovog prostora još uvijek dijele od euroatlantskih integracija. Predstavlja koristan prilog svima koji su kroz svoj rad vezani uz sigurnosna i obrambena pitanja, kao i čitateljima koji žele dobiti uvid u stanje u regiji kroz tekstove priznatih sveučilišnih profesora, znanstvenika te vojnih djelatnika.